

NA-12

Somogy megyei Múzeum

NA-12

Nepmúzei adattár

Gyűjtő:

Gyűjtés ideje: 1957.

Tartalom: Monografia

5 lap

Földrajzi mutató: Bollás

Számmutató: XXVIII.

Iratgyűjtő

MSZ 5017

PAPIRIPARI VÁLLALAT

KISKUNHALASI GYÁRA

Levegőszabályozó

Értéke 1988. évről. az egyesítő 14. tétel a

BOLHÁS KÖZSÉG MONOGRÁFIÁJA.I. Lakóhelyünk neve, elhelyezkedése és napszája.:

1./Lakóhelyünk neve először Bohat, Bolhad alakban az 1332-37 évi pápai tizedjegyzékekben van először megörökítve. Villa Bolhaas 1389-ben a Szegedi kerület tartozéka volt, tehát királynéi birtok. 1417-ben a Marczaliak szerezték meg a királytól. 1486-ban a Szentersébeti Forster családe, 1495-ben a Báthoriaké, 1512 Pernesziékre került s még 1726-ban is ők birták. A hódoltság alatt elpusztult. Az új helysége a révitől valamivel távolabb épült fel. Középkori templomának romjai a mai pusztában dülöben fekszenek. Földesurai a XVIII. század végén a Tallián, később a Bakó gróf Zichy herceg Odescalchi, gróf Somssich és gróf Festetics családok voltak.

2./Lakóhelyünk nem ezen a helyen feküdt, ahol most, hanem a temetőkeren alul és felül. Ezen a régi helyen a törökök ideje alatt pusztult el. Ujra ezen a helyen felépült és a rácok pusztították el. 1721.-ben felépítette Perneszi földesur a mai helyére a falut. Valószínűsége szerint a község azért húzódtott délebbre, mert a víz biztosítása jobb és a kétszeri elpusztulás is kelthetett babonás hiedelmet a népben. A település utcás falu formájú, ezt a települési formát kellett alkalmazni, mert a község nyugati és keleti határán észak-déli irányban 1-1 patak folyik.

3./A lakóhely területe: Az 1954. évi adatok szerint 2097 kh. vagyis 42104 négyzetkilóméter. - Mai adatok szerint 5460 kh. vagyis 311 négyzetkilóméter. A terület gyarapodása abból állott elő, hogy a községhez jelenleg idetartozó Szentlászló pusztáról jött családokkal a létszám szaporodott és így a terület a Szentlászlói birtok részekkel is szaporodott.

4./A község a Nagyatád-i járási székhelyhez 9 km.-re van. Mekközéleiteni Nagybaráti pusztán keresztül lehet. 4-5 km.-r hosszú eléggé rossz földesuton érünk ki a Somogyiszobról Nagyatád felé vezető országuttra. Vasuton a Budapest-Gyékenyési Vasutvonalon Somogyiszobig, innen átszállással a Somogyiszob-Barácsi Vasutvonalon a megye székhelyét, Kaposvárt szintén a Budapest-Gyékenyési vasutvonalon lehet mekközéleiteni, amely 50 km. távolságra van.

II. A LAKÓHELY TERMÉSZETI FÖLDRAJZA:

1./Felszín: A község régi települése környékén és a jelenlegi település környékén is mocsarak, tavak voltak, amelyek részben feltöltődtek, a víz, szél munkája által, úgyhogy a község eléggé mély fekvésű és nedves. Ma is vannak teljesen használhatatlan hódas, mocsaras területek: Mogyorostó-Bertó-Katitó-Pontyostó és a Vakszári rétek. A lejtések, völgyek vonulási iránya Észak-Déli lankás. A vasutvonalról Északra van egy kisebb kiemelkedés.

2./Éghajlat: Rendszeres megfigyelés nem volt, de az öregek elbeszéléséből és részben feljegyzéséből tudjuk a következőket: 1922, június hó 20.-án a bolhási határt teljesen elverte a jég, úgyhogy ebben az esztendőben a lakosság nem aratott semmit. Azóta a község lakossága minden esztendőben, mint fogadott ünnepet megünnepli, vagyis *szünetes hétfőre* 1 hétre és elnevezte ezt a napot fehér hétfőnek, mert olyan fehér volt a jégtől a határ, mint a hó.

1876 szeptember 8.-án délelőtt 11 órakor óriási vihar szélvihar volt végig a falun és a villám ledobta a templom tetején lévő gombot. 1877 au-

augusztusában nagy hőség és szárazság volt. Augusztus hó 6.-án nagy szél-
 cséttlenség történt a faluban. Déli szél jött, meggyulladt egy szalma kazal és
 leégett a község mai ma nyugati utca sora. Jellemzőes hőmérsékleti adottsá-
 gai a községnek nincsenek, kési fagyok többször előfordultak és fordulnak, mivel
 a község mély és vízenyős fekvésű. Ellene füstöléssel védekeznek. Csapadék, mint
 általában a járás és a megye többi községeiben. Jégverés általában nem fordult
 elő. Jellemzőes jégverési pásztaq nincsenek.

A szelek általában Délnyugatról hoznak csapadékot, vagyis az Adria-tu-
 tenger felől, amint a nép mondja a berzencei rohadó sarokból.

3./Vízrajz: A község Keleti és Nyugati oldalán a Rinyaér folyik, Déli irány-
 ba, amely a Szentlászló püsztai halastavaknál egyesül és Dráva felé siet. Állan-
 dó jellegű tavak nincsenek, csak a már fentemlített feltöltődött tófenekék tár-
 talmaznak esős időben vizet. A kutak általában 5-6 méter mélyek, vízmenyisé-
 bö, merthisz talajvíz és így nagyon erőssé telen. Gyakori a polyvás megbete-
 dés. Ezen segített kormányzatunk akkor, amikor 1954. július hó 1.-én megkezdte a
 Földműves Szövetkezetük melletti téren egy artézi kut furását, amelyet szept.
 1.re el is készitettek. 212 m. mély. A Rinyaér mellett, amely a község Nyugati
 oldalán vonul végig, egy vizimalom állott, amely már rombadólt.

4./Természetes növényés állatvilág: A községtől Nyugatra és Dére hatalmas
 erdő húzódik végig. A leelő terület a Vasutvonalától Északra és Dére az erdők
 között van. Mocsaras területek nagysága.....202.....kh. Ma az erdő területek nagy
 sága kisebb, mert a felszabadulás előtti időben természetülden erdőirtás sok fát
 kipusztított és ezt nem pótolta. Ma az erdő Állami kezelésben van és a kiter-
 melt erdő helyett természetülden fásítanak és azt gondozzák. Jellemzőes fái: mé-
 lyebb fekvésű területeken éger/berekfa/, magasabb területeken: tölgy, cser, gyerty-
 tán. A Vasutvonalától Északra, elterülő rési, ősi tölgyes erdőkeben exotikus cik-
 lamen található. Jellemzőes gyomnövények nem találhatóq. Gyomnövényei: kankalin,
 bodza, hárs, orvosiszékfű, anyarozs. Gombái: vargánya, nyulgomba, csirkegomba. Lelő-
 helyei a községi erdő és leelő. Állatai: Szarvas, őz, vaddisznó, nyul. A szarvas-
 sok az erdő környékén lévő kulturnövények nagy részét megesszik. A gazdák a ter-
 rületeket dróttal veszik körül, ami részben védelmet nyújt. Biztosabb védelmet
 éjjeli vadőrök beállitása nyújt, akik kutyákkal üzik a szarvasokat. Régen a vad-
 dászat a volt földesurak kiváltsága volt, akik évente hatalmas vadászatokat
 rendezve irtották a vadakat. Utána vadászkastélyukban/a mostani állami általá-
 nos iskolában/hatalmas mulatságot rendeztek. Jelenleg a dolgozóknak a vadászatot

nép arra érdemes tájjai természetülden veszik a vadászatot. A növények közül a
 duzzanatok, szivatására utifüvet, papsajtót, lilium, vérehullató fecskéfüvet
 használják.

5./Talaj: Jellemzőes talajféleségei: fekete, aryaos, részben homokos, futóhomok.
 Lejobb termőtalaj a község belsőségein a temetőtől Dére és Északra a Topai
 dülőben és Heryalján vannak. Gyengébb termőföldek: Nyires-Csererdei-Szélestó-
 Kissurui dülőben. Legyengébb: Szederényés, Julián falva, Imre májori rész és a Gó-
 gótanya. Talajszádkodás: Ősziék alá általában általában háromszor szánta-
 nak, tavaszi alá őszi mélyszántást csak ujabban alaklmaznak.

III. / LAKÓHELYUNK TÖRTÉNETE:

Bolhás a Budapest-Fiumei vasútvonal mentén fekvő magyar kisközség. Házainak száma 112, lakósaiké 1098, akik vegyes romkat. és ref. vallásúak. Póstája, távirója és vasútállomása Somogyszobon volt.

1332-37.-es évi tizedjegyzékben előfordult. 1389.-ben a Szécsdi uradalomhoz tartozott. 1460-ban a Marczaliak a berzencei Lorántfiaknak kötötték le. 1486-ban a Szentersébeti Forster család birtokában találjuk. 1488-ban Mátyás király birtokában volt. 1495-ban a Báthoriak nyerték adományul. Később Marczali László birtokába került, kinek halála után 1512-ben Perneszi Imre valamint fiai Miklós, Pál és István birták. 1536-ban Perneszi Eryed, Imre és István özvegye, 1550-ben Eryed és Ferenc, 1898-99-ben András volt a helyes földesura, aki még 1577-ben I. Rudolf királytól új adomány levelet nyert ittteni birtokaira. 1612-ben Perneszi Györgynek és testvérének Jánosnak a fiai osztottak meg rajta. Perneszi István ittteni birtokait 1660-ban Kanizsai Miklósnak idezenitette el. 1695-ben Perneszi Zsiond és Anna Julianna, férjezett Babócsai Ferencné voltak a földesurai. 1726-1733-ig még a Perneszié volt; később a Tallián család birtokába került. 1756-ban Vizeki Tallián Ignác vezérőrnagy, 1767-ben ennek özvegye, szül. Zalabéri Horváth Terézia, 1776-ban Bakó Mihály, 1830-ban gróf Zichy Pál, 1856-ban Károly, 1860-ban herceg Odescalchi Antut volt itt birtokos. ~~Utána~~ Azután gróf Somssich Imrénének és herceg Festetics Tasszilónak volt itt nagyobb birtoka. A községben lévő régi kuriát Tallián Ignác 1830 táján építtette. Ez ~~utána~~ utána gróf Somssich Imréjé lett. A ref. templom 1853-ban, a római katolikus kápolna 1867-ben épült. Gróf Somssich Imrénének egy szőlőmája is volt itt. Idetartoznak a következő lakott helyek: Szentlászló puszta, Bördec puszta, Imremajor, Julia falva major és Richárd major.

Szentlászló puszta helyén a középkorban egy jelentékeny falu feküdt. Első ízben IV. Bélának egy 1262. évben kelt oklevelében van említés róla, amikor a Somogyi várhoz tartozó Alma nevű várföld, melyet a király a Pannonhalmi Apátságának adta át, cserébe Szentlászló község közepében feküdt. A XIV. században itt a karinés szabályozott kanonoknak Szent-Lászlóról címzett prépostsága és monostora állott fenn. 1406-ban a Pécz-nembeli Berzencei Lorántfi György nyerte adományul. 1550-ben Zalai Kelemen volt a földesura. 1733-ban pusztaként a veszprémi káptalan birtoka volt. Később a gróf Festetic családé lett, majd később a herceg Festetic Tszilóé lett.

A kastélyt, a mai Állami Általános Iskolát valószínűleg ~~az~~ Jeszenszkyek építtették, mert rajta bárói címer van és ~~itt~~ a földesurak közül a Jeszenszky család volt csak báró. Volt még egy régi nemesi kurja a falu északi részén, a leutolsó ház, amely a Tallián családé volt, tipikus régi nemesi lak, tornáccal. Herceg Odescalchitól a birtokot a sáárdi gróf Somssich Imre Kaposujlaki nagybirtokos vette meg, 1878-ban, aki haláláig bírta is. Halála után 1914-ben szabadrendelkezésű birtok lévén, fiai Gyula, Antal, János és leánya Margit, férjezett, gróf Attenis Móriéné örökölték és eladták a bolhási ingatlanforgalmi részvénytársaságnak. Több éven keresztül azonban bérbe volt a birtok.

Egyidejűleg Mauthner, majd Birck Hermann bérelték, csak azután adták el. A birtok a Valóságban azonban herceg Hohenlohe Ochrinen Kraft Keresztély tulajdona lett, aki a részvénytársaság részvényeit bírta. Halála után ezen birtokot is unokaöccse Áoston herceg örökölte. Azután Kis- és Nagybaráti pusztával együtt bérbe volt adva dr. Goldberger Ödön kormányfőtanácsos, esztergomi ügyvéd és uradalmi jogtanácsosnak. A régi Tallian féle kurját egy ideig cselédlakásnak használták és 1926-ban eladták Kati János és Butor Sándor földműveseknek. Ezek ezt elbontották és az anyagából istállót és pajtát készítették. A Jeszenszki féle Kastély ma is fennáll. Amikor a Kaszó-i Vadaskastély földje leégett, akkor egyidejűleg a herceg lakta, ha eljött vadászni. Jelenleg, mint már fentebb is említettük az Állami Általános iskola épülete. A Tanácsköztársaság idején a községben különösebb megmozdulás nem volt. Halalos áldozata sem lett. Emlékek és utjanevek sem maradtak fenn ebből az időből.

A Horthy rendszer idején a községet pár középparasztt irányította. A szegényparaszatok csak éppen tenedtek és ki voltak téve a középparaszatok kénye-kedvének. Állat hiányában, hogy pár hold földjüket megmunkálhassák, állandóan robotot kellett teljesíteni az izaerőért. Legtöbbnek a följe, így a jobb került és felvásárolták a középparaszttok és kulákok. A mai Szentai, utca és a Belmajor lakói az akkori nagy uradalomnak cselédei voltak. Gyári munkásnak a községből Sztálinvárosba, 10 fő, Komlóra 2 fő ment a jobb kereseti lehetőség miatt. Az 1945-ös földosztásban földhözjutatták a földesurak volt cselédeit és a nincsteleneket. Azóta egy részük állami gazdasági dolgozó lett, másik részük pedig termelőcsoportba állt.

1./Benépesülés.: A község régi területén élő lakosok, mintegy elszigetelten éltek. Változás csak családi okból történt. A nagybirtok viszont a cselédségnek állandó változását vonta maga után.

2./Földbirtok megosztás: Az ősalakosság leszármazottjai örökösödés útján jutottak földhöz, vagy már az előbb említett szegényparasztt birtokok összeharcsolásával. Termőföldeket és erdőt is ezek használták.

3./Népsűrűség: A népsűrűség szemléltetésére közöljük az alábbi adatokat:

<u>Év:</u>	<u>Születés:</u>	<u>Halálozás:</u>	<u>Szaporodás:</u>	<u>Fogyás:</u>
1909.	22	10	12	-
1912.	20	14	6	-
1914.	26	14	12	-
1915.	16	12	4	-
1916.	11	9	1	-
1917.	6	8	-	2
1925.	29	17	12	-
1935.	24	16	8	-
1953.	10	17	-	7

A nincstelének helyzetét a nagybirtokosok irányították. Nagy részük cseléd volt. Törpebirtokosok is alig bírtak élni, nem tudtak annyit termel-

amennyi a család fenntartásához szükséges lett volna. Így a középparasztok és a zsiros parasztok irányították ezek életét is, a föld az ő kezükbe került. Az egykeresedő, főleg a reformátusoknál, ott is a középparasztoknál érvényesült, hogy a birtok el ne aprózódjék. A gyermek áldás korlátozása is divott, még a legutóbbi időben is, mi kormányzatunk ezen a téren hathatós intézkedéseket nem tett. Az átlagos életkor 65-70 év. Népbetegségek, főleg aszterény sokgyermekes és egészségtelen lakásban és gyenge táplálkozás mellett élő családokban fordultak elő. Ruházkodásra, gyógykezelésre nem jutott. A kereseti lehetőség alig volt, a munkabér alacsony. A nőket és a gyermekeket is munkába állították ugyan, de fizetni alig fizették a község nagybirtokosai. Csecsemő és gyermekhalandóság éppen ezért nagyfokú volt, mert a gyermekeket nem volt ki gondozza. Mindezek a szocialista társadalomban megváltoztak. A jóléthez megvan az anyagi alap. Minden ember számára megvan a munka lehetőség. A község lakóinak egyrésze Tszcs.-ben, másrésze Állami Gazdaságban és egyéni parasztként dolgozik. Egészségügyi szempontból is hatalmas változások, fejlődés mutatkozik. Orvosi rendelőt kapott a községünk, védőnő is gondoskodik a lakosság egészségéről. Mindezek megakadályozzák a nagyszámú halandóságot és lehetővé teszik a népesség sűrűsödését.

4./Az életforma vizsgálata: A földbirtokosok fénytűző életmódjuk szórakozásban, vadászatokban, vendégeskedésben telt el. Nagyszámú cselédségük látástól-vakulástól dolgozott. A parasztok életé szintén csak munkában telt el. Pihenésre idő nem jutott. Mindent időre kellett fizetni. Kisiparosok csak küzdve az élettel, annyit keresni nem tudtak, hogy abból megéljenek. Így mező munkákban is kellett dolgozniuk. A kereskedők már kicsit jobb körülmények között éltek, igaz hogy a dolgozók nagy része vásárolni nem tudott. Lakásviszonyaik szintén rosszak voltak. Öltözködésre nem jutott, táplálkozásuk nagyon hiányos. Kultúra teljesen elzárva előttük és egészségügyileg a sorsra voltak bízva. Orvos nem volt, legfeljebb 1-2 javasasszony segített rajtuk.

5./Benépesülés változásai: A Dudási utca lakosságának nagyrésze Szentlászlóról, a Szentai utca részben Szentáról, részben Horvátországból és mint cselédek az ország különböző részéből származtak ide.

6./Sváb kérdés: A földbirtokosok idejében sváb családok, mint dohánytermelők laktak. Azok a házak, amelyekben laktak mármár rombadőltek, de a lakosság ma is úgy emlegeti, hogy itt voltak a "német házak". A földbirtokok felosztásával ezek a családok innét elköltöztek.

7./Délszlávok: A török hódoltság után kezdtek délről a szlávok, elsősorban a horvátok beszivárogni és vegyültek el a magyar lakossággal. Főleg, mint cselédek, mesteremberek és vasutasok. Tót telepésektől származnak a Burek és Piák családok.

8./Cigánylakosság: Cigánylakosság a Szentai utca ében lévő "tótházak" környékén lakott, akik az 1914-es világháború utáni időben elköltöztek a községből.

IV. A GAZDA SÁGI ÉLET FÖLDRAJZA:

420 78
1186 hl
171 kh, szőlő: 17 kh, Kertek: 23 kh.

1./Mezőgazdálkodás: Erdőterülete... kh, levelő... kh, szántó... kh, rét... kh, szőlő... kh, Kertek... kh.

Főleg a gabona termelés az uralkodó. Ezek közül főleg a rozs, de tért hódított a buza termelés is, még a homokos talajon is. Mindezen a vidéken, új növény megemlíthetjük a cukorrépat, szarvaskerepét, csibehurt. Kísérleteztek gyapot, és minipittypánszal, de nem vált be. Terméseredmények: Gabonából 7-8 q tengerőből 12-14 q, burgonyából 60-70 q kh. -inkint, x.

A szocializata mezőgazdálkodás érdekében fontos talajjavítási munkák folytak és folynak. Mésziszapolás.

A takarmánynövények termesztése révén az állattenyésztés fellendült. A malomipar részére nagy mennyiségű gabonát termelnek. A mezőgazdasági növények területi elhelyezése ma már ~~szakszerű~~ és szszerű. Nem termelnek olyan kulturnövényt, ami az illető talajon nem diszlik. Konyhakertészet a nagyatádi Konzervegyár fennállása óta fellendült. Cukorborsót, paradicsomot, uborkát, káposztát termelnek. Szállítás elévve nehéz. Bár járható utban a Konzervegyár autóval beszállítja a terményt. Szőlő nem diszlik. - Nagy részben csak vadszőlőt/noha, elvira, otelló/termelnek.

Mezőgazdasági évi termelése: Az 1953. gazdasági évben termelt buza: 1950 q
rozs: 1080 q, árpa: 476 q, zab: 402 q, kukorica: 3800 q, burgonya: 6800 q
Ebből a lakosság szükséglete: búzából 1100 q, rozsból 700 q, zabból 300 q, árpából 320 q, kukoricából 2800 q, burgonyából 4100 q. Felesleg: 87... búzából 870 q, rozsból 380 q, zabból 102 q, árpából 156 q, kukoricából 1000 q, burgonyából 2700 q

2./Állattenyésztés: Régebben főleg szarvasmarhát tenyésztettek, amit levonásra is használtak. Később lovat is tenyésztettek és ma már levonásra majdnem kizárólag a lovat használják. Sertéstenyésztés is, elég nagy arányu. Jó levelő, makkos erdő áll rendelkezésre. Gépesítés az állattenyésztésben a termelőcsoportoknál hozott változást, mert több lófovat tartását feleslegessé tették.

Szárnyasállatok közül kacsát, libát, pulykát és tyukot tenyésztettek. Méhészet kisebb mérvű, bár nagyon jó levelő áll rendelkezésre.

3./Az erdőgazdálkodás: Az erdőn kitermelt famennyiséget főleg tűzifának és bányafának használják fel. Fásítás természetesen és nagy mértékben folyik. A kitermelt famennyiséget nem helyben dolgozzák fel.

Egyéb erdei termékek közül a combát, epret, földiszedret, állami szerek gyűjtik. A nedve területek fűzeseit házilag házilag kosárfonásra használják fel.

4./Ipar: Községünkben nem volt és nincs is.

5./Közlekedés, szállítás: Uthálózat elév bő, de az utak rosszak. Közlekedési eszköz, lófovatok, kocsik. A főszállítási irányok Nagyatád és Semoyszob.

Kiviteli cikk: a gabonafélék, burgonya, fa.

Az utak mai állapota is rossz. Mindenféle szállításához állati iga-

erőt használnak.

Vasutépítésnél a földesur, hogy a földjeit a Vasutvonal ne szelje át, a Vasutat a községtől 2 km.-re építették, ami ma is nagyon hátrányos a község életében. Feltétlen szükséges lenne a Bolhás; Nagyatád és Bolhás Somogyzobi ut kikövezése.

VI. Kulturális élet: A műveltség községünkben csak az uralkodó földbirtokos osztályok részére volt biztosítva. A cselédség nagy része nem is tanulhatott.

A Kastély és a ref. templom építkezési stílusa semmi jellemezetességet nem árul el. A rom.kat. kápolna pedig Gót stílusban épült. A legrégebbi templom bolhásan a temetőben lévő rom templom volt, amelyet műemléknek felvettek. Ezt a templomot a hagyomány szerint a törökök lőtték össze oly alkalommal, amikor istentisztelet volt benne. A bent lévők ott veszttek, amit az is bizonyít, hogy ahol a templom hajója volt, ott össze-vissza fekvő csontvázakat találtak.

1945 előtt a falu többsége a VI. elemi, vagy még ezt sem végezte el. Néhány vasutas gyermek és jobb anyai körülmények között élő parasztyermekek végezhetette el csak a középiskolát, Csurgóán, mint bejáró tanuló. A községben először református iskola volt. A meglévő feljegyzésekből tudjuk, hogy azon a helyen volt, ahol ma Gőbölös Vendélék laknak. Feljegyzett első tanító neve: Becsák István, aki 1800-ban volt it. ref. tanító. Rom. kat. iskolát 1862.-ben létesített Szerémi herceg Odeschalhi Arturné, Zichi Anna grófnő, hogy ebben az iskolában ki volt az első tanító nem sikerült megtudni. A grófnőnek, aki az iskolát alapította, az volt a kikötése, hogy nőtlen személy legyen a tanító, hogy könnyebben beszélhessen. Az első tanító, aki ről tudunk Draskovits Márton volt, 1890.-ben. Az utolsó felekezeti tanítója Gőbölös Józsefné-Somogyi Margit volt. A református iskolánál pedig Nagy József volt az utolsó felekezeti tanító.

Az 1869/70-es első ref. iskolai Anyakönyv adatai szerint a tanuló létszám: 68 fő. -1879/80-as évben: 52-1889/90-es évben: 91-1899/1900 évben: 80 elemi iskolás és 40 ismétlő iskolás volt. Mindenesetben 1 tanító, Mészáros Sándor tanított. A ref. iskolánál az államosításig mindig csak egy tanító, az uradalmi rom. kat. iskolánál az utóbbi időben néha 2 tanító működött. -Alfa bétákat főleg a volt cselédség körében találunk, akiknek nem állt módjukban iskolába járni.

1945. után kulturális téren nagy eredmények mutatkoznak. Népkönyvtár létesítése, telefon bekapcsolása is megtörtént. Az iskolák államosításakor a rom. kat. és a ref. iskola jelenlegi helyére a kastély épületbe költözött. 1951. novemberéig 3 tanító, attól kezdve négy tanító lett.

VII. Ötéves terv eredményei: Községünkben az ötéves terv folyamán megtörtént a község szocializálása. Bár ez részben feloszlott, de jelenleg is két termelőszövetkezeti csoport működik. -Megalakultak a helyi Tanácsok, amellyel megszűnt az embereknek az az időkielégése, amelyet hivatalos ügyeik elintézésé-

zése céljából Somogyiszobra való eljárással kellett eltölteni. Orvosi rendelőt is kapott a község, ahova a somogyiszobi körorvos minden hét, csütörtök-jén kijön és a betegeket gyógyítja. Ugyanekkor van Tanácsadás az édesanyjak és a csecsemők részére is. -80.000 Ft.-os tervberuházással újjáépítették az Állami általános Iskolát, ami most a község lecsébb épülete lett. Ugyacsak az állami iskola épületében helyezték el az idény Napközi otthont, ahova a nyári hónapokban 30-35 gyermek járt és ezáltal mentesítette a szülőket gyermekeik miatti aggodalomtól. Nyugodtan mehetek dolgozni. Itt a gyermekek napi 1.2 Ft.-os hozzájárulásért 5 szöri étkezést kaptak. Szeptember 1.-re elkészült a községben egy mélyfúrású kut, amely hivatva van az egészséges ivóvíz szolgáltatást ellátni. Közeljövőben pedig megépül a bolhási nép régi és jószó kivánsága a váróterem.

NÉPRAJZ:

1./A lakónházak építésének legrégebbi formáját ma már csak egy ház őrzí a faluban, a ref. templommal szemben lévő Puskás Sándor féle ház. Ezelőtt 1-2 évtizeddel még sok ilyen házat lehetett látni a faluban. Ezeknek a házaknak építési anyaga fa és aya. A szerkezetüket tekintve legrégebbi közöttük az úynevezett boronás ház. Itt a fal szerkezete fából van. Alapja a talpfá, ebbe állították bele a falakat képező boronákat és szezlábákat. Ezek fölött volt a koszoru gerenda, amely a padlást alkotó gerendákat és deszkákat tartotta. A boronák között ayaarral rakták be, a tetejét zsuppal fedték. Egy másik módja, mely már későbbi, a tömés ház. Először elkészítették deszkából a falak külső és belső keretét, azután a két deszkarész közé betöltötték az aprószalmával/török/kerert ayaot. Utána a deszkarészt leszedték. Az ajtók és ablakok helyét ezután várták ki. Ezt a módját a házepítésnek mára is használják.

Még egy típusát említenék az anyaházaknak. Úynevezett fecskeras házat. A talpfába függőlegesen karókat ékeltek be, ennek a közét aztán hosszú szalmával kevert ayaarral rakták be úgy, ahogy a fecske rakja a fészket. Egy kis száradás után a falat a felesleges részek levágásával tették egyenletesé. A házat majdnem minden esetben három részre osztották. Egy "elsőszobára" /ez az utcára nézett/ egy "hátsó szobára" és a két szoba közti konyhára. Ezekben a konyhákban nyitott tűzhely volt, amelyből tüzeléskor a füst szabadon szállhatott a konyhában. Le több esetben ezekben a konyhákban nem volt mennyezet sem. Ennek az volt a célja, hogy a disznóhúst idecsaták fel és itt szabadon füstlódott. A konyhán lévő ajtó, csak az ajtó nyílás felé ért. Az ajtónyílás felső részét szabadon hagyták, hogy a füst ott is szállhasson ki. Az állandó füst kellemetlenné tette a konyhában való tartózkodást és a munkát.

Még egy jellemzője volt ezeknek a házaknak a pitvar. A nép nyelvén "pitar". Kétféle képpen építették. Vagy a háznak a teljes hosszában volt, vagy pedig csak a konyha előtt. Az utóbbi esetben a két szoba olyan széles volt, mint a konyha és pitvar együtt. A pitvarokat rendszerint fából készült oszlopok tartották.

A ma fennálló lakóházak legtöbbjénél megtaláljuk ezt a hármas, illetve négyes beosztást. Két szoba között egy konyha, és a pitvar helyett, egy előszoba. Ma azonban zárt a konyha is és a folyosó is. Építés anyáruk ma legtöbb esetben térla, fa és zsindely.

2./Szokások Új született gyermek esetén a már előre kiválasztott keresztszülők, ami legtöbb esetben 6-8 fő egymásközött megbeszélve sorba ugynevezett "paszit"-ot visznek az édesanyának. Ami legtöbb esetben egy sült tyúk, kuglóf, rétes, fánk, piros alma, 1 üveg bor. Ezt egy vékába helyezve aletakarra háziszóttással a komaasszony a fején viszi az újszülöttákh gyermek édesanyjához. A keresztszülők egymás között azon versengenek, hogy melyik visz nagyobb és jobb "paszitot". Keresztelőkor az ebéd után, megkezdődik a nóta, sőt később a tánc is. Zenészt is visznek és legtöbbször másnap reggel vet véret a "kombálnak". Az első gyermek legtöbbször az édesapa, vagy édesanya nevét örökli. A többi gyermekek nevére részben befolyással van, hogy milyen napon született. Ujabban divatos neveket keresnek, olyat ami még nincs a rokonság vagy esetleg még a faluban sem. A gyermekek nevelését legtöbb esetben az édesanya, vagy ha még él a nagymama vezzi. Kikorukban a fiú gyermekeknek lovat, a leány gyermekeknek babát adnak játszani. Később lapda játék, körjátékok, a fiúk között pedig a football divik. Iskoláskorban is a fiúk főleg a footbalt, a leányok a röplabdát is szeretik.

Halásetén a ~~max~~ a halottasháznál a falauban az egyik öre néni vezzi a halott felöltöztetését. A halottat a fekete ruhába öltöztetik, mellé teszik a pipáját, imakönyvét, kalapját, egyes házaknál pénzt és bort is. Hogy a "másviláson" legyen pénze és ne szomjazzon. Azután a halottat az "elsőszobában" a "halottas ágyra" fektetik/ravatalozzák/. A halállozás estéjén, illetve a temetés nap előtti este összejülnek a halottas háznál a rokonok és a jó énekes asszonyok és halotti énekeket énekelnek./vérasztanak/. A koporsóba a halottat csak az közvetlen a temetés előtt helyezik be és akkor szegezik le a koporsót, amikor a papért elmennek, hogy jöhet a temetésre. A temetés után "halotti tort" ülnek és bizony nem egy esetben ugy felisznak egyes rokonok, hogy dalolásra kerül sor.

Közösségi szokások: A lucázás még ma is él. Abban áll, hogy a gyermekek luca napján elmennek a házakhoz egy nagy fatuskót bevisznek a konyhába és arra ráülve mondják mondókájukat/Kitty-kotty/ akivánnak minden jót sok csirkét, vastag disznószallónát, ki tej helyett bort stb. A gazdaasszony ilyenkor kukoricát szór a "kotyoló" fejére, hogy sok csirke legyen.

Betlehemezés már kiment a szokásból. Nyársduzás még van. Disznóváráskor több áru fát dobznak be este a toros házhoz egy levél kisérétében, amelyben leírják, hogy messziről jöttek, nagyon mezeheztek és a jó szar meütötte az orrukat. Kérnek ennivalót és bort. A háziassza a nyársra teszi és kitámasztja az ajtóhoz, ahova a duzóK vissza jönnek érte.

Maszkázás: Hushagyó kedden felöltöznek, legtöbb esetben a fiúk, de a leányok is különféle ruhákba/cisány, vasutas,ördös/ és sorbamennek a házakhoz, hogy felismerik-e őket.; Itt legtöbbször fánkkal és borral kínálják meg őket.

Szüretibált rendeznek, ami kezdődik egy vasárnap délutai felvonulással. Lovak, ökröket fognak be. A kocsin van egy dobo, akik helyenként dobol, és cirányasszony, aki jósol. A felvonulás után egy körtánc. Utána a szállólucas alatt megkezdődik a tánc, mi közben a szállótt lopják. Akit elfognak annak meg kell az előre megszabott ár szerint a szállót fizetni. Majd reggeli tartó bál.

A ma élő emberek elmondják, hogy voltak faragó juhász és pásztor emberek, akik gyönyörű faragványokat készítettek/fokos, képkeret, fogas, szipka/. Ma is él a faluban egy juhász, aki szintén hasonló gyönyörű faragványokat készít./Ihász Ferenc./

Régebben volt bőszyoknyás nép viselet, ma már csak egy-két öre méh-ni lehet látni "Kasmir ruha". kb. 1940 körül hanyták el.

Cirányzenészek ma is vannak a községben. Általában sokan játszanak hegedűn, Cimbalmon játszik Csizsár János, Bódis Imre Dani István

A régi emberek nagy része a háború folyamán elköltözött.

Bolhás, 1954. szept. 1.

Handwritten notes and signatures in the middle section of the page.

Handwritten text block, possibly a continuation of the notes or a separate entry.

Handwritten text block, possibly a continuation of the notes or a separate entry.

Handwritten text block, possibly a continuation of the notes or a separate entry.

Handwritten text block, possibly a continuation of the notes or a separate entry.

Handwritten text block, possibly a continuation of the notes or a separate entry.

Handwritten text block, possibly a continuation of the notes or a separate entry.

Handwritten text block, possibly a continuation of the notes or a separate entry.

Handwritten text block, possibly a continuation of the notes or a separate entry.